

Wyrok z dnia 28 maja 1996 r.
II PRN 7/96

Do roszczeń odszkodowawczych opartych na przepisach kodeksu cywilnego (art. 442 § 1, art. 444 § 2), z tytułu szkód wywołanych chorobą pracowniczą, w tym o rentę wyrównawczą, dochodzonych przed sądem pracy (art. 476 § 1 pkt 3 k.p.c.), nie mają zastosowania w zakresie przedawnienia przepisy kodeksu pracy (art. 292 § 2 k.p.).

Przewodniczący SSN: Teresa Romer (sprawozdawca), Sędziowie SN: Maria Mańkowska, Maria Tyszczel,

Sąd Najwyższy, przy udziale prokuratora Witolda Bryndy, po rozpoznaniu w dniu 28 maja 1996 r. sprawy z powództwa Jerzego N. przeciwko [...] Spółce Węglowej S.A. Kopalni Węgla Kamiennego "S." w G. o odszkodowanie i rentę wyrównawczą, na skutek rewizji nadzwyczajnej Ministra Sprawiedliwości [...] od wyroku Sądu Rejonowego-Sądu Pracy w Gliwicach z dnia 11 kwietnia 1995 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok w części oddalającej powództwo co do roszczeń po dniu 25 sierpnia 1991 r. i sprawę w tym zakresie przekazał Sądowi Rejonowemu-Sądowi Pracy w Gliwicach do ponownego rozpoznania.

U z a s a d n i e n i e

Powód Jerzy N. w pozwie z dnia 20 sierpnia 1994 r. domagał się zasądzenia na jego rzecz od pozwanej [...] Spółki Węglowej S.A. Kopalni Węgla Kamiennego "S." w G. jednorazowego odszkodowania za utratę zdrowia. Wysokość odszkodowania określił na "co najmniej 30.000.000 zł.". Ponadto wnosił o zasądzenie renty wyrównawczej, płatnej w miesięcznych ratach, od 1 stycznia 1990 r. poczynając. Wysokość rat została w pozwie zróżnicowana w kolejnych latach. Roszczenia swoje uzasadniał tym, że w czasie i w związku z pracą w pozwanej Kopalni, którą rozpoczął jako ładowacz a zakończył jako górnik przodowy i strzałowy, zachorował na chorobę, która pozostaje w związku z warunkami pracy. Choroba ta wywołała u niego inwalidztwo III grupy. Dlatego też domaga się jednorazowego odszkodowania i renty wyrównawczej.

Strona pozwana wniosła o oddalenie powództwa wskazując, że roszczenie odnośnie renty wyrównawczej za okres od 1 stycznia 1990 r. do 24 sierpnia 1991 roku jest przedawnione. Pozwana przyznała, że powód był u niej zatrudniony a stosunek pracy ustał w związku z wyczerpaniem świadczeń chorobowych. Dla ustalenia związku inwalidztwa z warunkami pracy niezbędna jest, według strony pozwanej, opinia biegłego.

Sąd wyrokiem z 11 kwietnia 1995 r. oddalił powództwo.

Sąd ustalił na podstawie przeprowadzonego postępowania dowodowego - zeznań świadka Stanisława J. oraz powoda przesłuchanego w trybie art. 304 k.p.c., opinii biegłego lekarza sądowego, akt rentowych i osobowych powoda, że wskutek warunków pracy w pozwanej Kopalni powód doznał schorzeń kręgosłupa. Zmiany w kręgosłupie

spowodowały, że stał się inwalidą i od 1988 r. pobiera rentę inwalidzką. W ocenie Sądu Rejonowego powód dowiedział się o szkodzie w chwili zaliczenia go do III grupy inwalidów tj. w grudniu 1988 r. Od dnia przyznania renty inwalidzkiej należy więc liczyć początek biegu przedawnienia roszczeń opartych na art. 435 § 1 k.c. w zw. z art. 444 § 2 i 445 § 1 k.c. Zgodnie z art. 442 § 1 k.c. roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym ulega przedawnieniu z upływem trzech lat od dnia w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie zobowiązanej do jej naprawienia. Sąd uwzględnił z urzędu przedawnienie roszczeń, powołując się na art. 292 § 2 k.p.

Od wyroku tego wniósł rewizję nadzwyczajną Minister Sprawiedliwości. Minister zarzucił wyrokowi rażące naruszenie art. 3 § 2 k.p.c., art. 442 § 1 k.c., art. 444 § 2, art. 445 § 1 k.c. oraz art. 292 § 2 k.p. a ponadto także naruszenie interesu Rzeczypospolitej Polskiej i wniósł o uchylenie tego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu-Sądowi Pracy w Gliwicach do ponownego rozpoznania.

W uzasadnieniu rewizji podkreślono, że powód dochodził roszczeń odszkodowawczych na podstawie przepisów kodeksu cywilnego z tytułu uszczerbku na zdrowiu spowodowanego warunkami pracy (uchwała składu siedmiu sędziów SN z dnia 4 grudnia 1987 r., III PZP 85/86 - OSNCP 1988 nr 9 poz. 109). Do roszczeń powoda opartych na przepisach kodeksu cywilnego mają zastosowanie w zakresie ich przedawnienia również przepisy kodeksu cywilnego a nie przepisy kodeksu pracy.

Wnoszący rewizję nadzwyczajną przyznaje, że pozwana Kopalnia podniosła zarzut przedawnienia ale tylko do roszczeń o rentę wyrównawczą za okres od 1 stycznia 1990 r. do 24 sierpnia 1991 r. Tylko w tej części wyrok oddalający powództwo odpowiada prawu. Roszczenie za ten okres uległo bowiem przedawnieniu na mocy art. 442 § 1 k.c. i pozwana skutecznie uchyliła się od zaspokojenia roszczeń za okres przedawniony.

W rewizji podniesiono także, że w myśl znowelizowanej ustawą z dnia 28 lipca 1990 r. o zmianie ustawy kodeks cywilny (Dz. U. Nr 55, poz. 32) paragrafu drugiego art. 117 k.c. po upływie terminu przedawnienia ten przeciwko komu przysługuje roszczenie może uchylić się od jego zaspokojenia, chyba, że zrzeka się zarzutu przedawnienia.

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje:

Z ustaleń faktycznych dokonanych przez Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w zaskarżonym wyroku wynika, że powód od 1975 roku pracował w pozwanej Kopalni jako ładowacz a następnie górnik i górnik strzałowy.

Podczas tych prac był często zatrudniony przy transporcie różnych elementów do przodka. Wśród nich były części obudów stalowych o wadze 70-80 kg. Wykonywał też prace przy zabudowie tych elementów. Prace przebiegały w chodnikach niskich, zaciemnionych, zaciśniętych, w pozycjach wymuszonych, w warunkach dużej wilgotności a czasami w wodzie. Praca powoda wiązała się dużym wysiłkiem fizycznym.

Od 1983 roku powód zaczął odczuwać dolegliwości kręgosłupa. Wówczas też został umieszczony w szpitalu na oddziale rehabilitacji a następnie w 1984 r. na rok przeniesiony do pracy na powierzchni. W 1988 r. powód przebył operację wycięcia dysku.

Obwodowa Komisja Lekarska do Spraw Inwalidztwa i Zatrudnienia w dniu 25

listopada 1988 r. zaliczyła powoda do III grupy inwalidów z powodu stanu po operacji jądra miazdzystego i niedowładu prawego nerwu strzałkowego.

Kolejno przeprowadzone kontrolne badania przez komisje lekarskie do spraw inwalidztwa potwierdzały orzeczenie z dnia 25 listopada 1988 r. zarówno co do przyczyny jak i co do stopnia inwalidztwa.

Biegły lekarz sądowy ortopeda-traumatolog w wydanej dla Sądu opinii stwierdził, że występujące u powoda zmiany chorobowe mają najczęściej podłoże przeciążeniowo-pourazowe. Wykonywanie przez powoda, nadal, mimo wystąpienia takich zmian w 1983 r. ciężkiej pracy górnika doprowadziło, do pełnej dyskopatii, łącznie z objawami korzeniowymi. Biegły łączy te objawy w sposób jednoznaczny z warunkami pracy powoda i uważa, że one były jedyną przyczyną inwalidztwa. W ocenie biegłego wnioskodawca powinien otrzymywać rentę z tytułu choroby zawodowej a nie z ogólnego stanu zdrowia. Choroba i wywołane nią inwalidztwo są bowiem następstwem wykonywanego przez powoda zawodu a szczególnie warunków pracy górnika.

Trwały uszczerbek zdrowia powoda, w ocenie biegłego wynosi 20%.

Art. 236 k.p. prócz wypadków przy pracy i chorób zawodowych wymienia choroby związane z warunkami pracy.

W uchwale składu siedmiu sędziów SN z dnia 4 grudnia 1987 r., III PZP 85/86 (OSNCP 1988 z. 9 poz. 109), o której wspomina rewizja nadzwyczajna, Sąd Najwyższy stwierdził, że pracownik, który doznał uszczerbku na zdrowiu wskutek choroby spowodowanej warunkami pracy, może z mocy art. 300 k.p., dochodzić od zakładu pracy roszczeń odszkodowawczych na podstawie przepisów prawa cywilnego, w granicach przewidzianych w ustawie z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (jednolity tekst: Dz. U. z 1983 r., Nr 30, poz. 144 ze zm.). Uchwała ta otworzyła drogę do dochodzenia roszczeń odszkodowawczych, w tym rent wyrównawczych, w oparciu o przepisy kodeksu cywilnego pracownikom, u których uszczerbek zdrowia powstał wskutek choroby, o etiologii związanej z warunkami pracy, a która nie jest chorobą zawodową w rozumieniu art. 7 ustawy o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych. Chorobę taką określa się w doktrynie i orzecznictwie jako "chorobę pracowniczą".

Z ustaleń dokonanych przez Sąd Rejonowy wynika, że taka choroba jest przyczyną uszczerbku na zdrowiu i inwalidztwa u powoda.

Podstawą oddalenia powództwa w całości było uwzględnienie przez Sąd Rejonowy z urzędu, przedawnienia. Strona pozwana podniosła ten zarzut jedynie co do roszczeń dotyczących okresu przed 24 sierpnia 1991 r.

Jak już wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 7 lipca 1995 r., II PRN 6/95 (OSNAPiUS 1996 nr 4 poz. 61) do roszczeń odszkodowawczych opartych na przepisach kodeksu cywilnego z tytułu szkód wywołanych wypadkiem przy pracy, chorobą zawodową lub pracowniczą (art. 442 § 1, 444 § 2), w tym o rentę wyrównawczą, dochodzonych przed sądem pracy (art. 476 § 1 pkt 3 k.p.c.) nie mają zastosowania w zakresie przedawnienia tego roszczenia przepisy kodeksu pracy (art. 292 § 2 k.p.). Sąd rozpatrując roszczenie o rentę wyrównawczą w oparciu o przepisy kodeksu cywilnego nie może z urzędu uwzględnić przedawnienia tego roszczenia na podstawie art. 292 § 2 k.p.

Sąd Najwyższy w obecnym składzie podziela w pełni wyrażony wyżej pogląd. Oddalając powództwo zaskarżonym wyrokiem Sąd Rejonowy naruszył w sposób rażący

art. 292 § 2 k.p., który to przepis w sprawie nie miał w ogóle zastosowania.

Sąd Najwyższy zwraca również uwagę na tezę zawartą w wyroku SN z dnia 9 sierpnia 1995 r., II PRN 5/95 (OSNAPiUS 1996 nr 4. poz. 63): "prawidłowe ustalenie daty rozpoczęcia biegu przedawnienia z art. 442 § 1 k.c. wymaga rozważenia wszystkich okoliczności ponieważ nie zawsze zaliczenie do grupy inwalidów, a nawet przyznanie renty inwalidzkiej z tytułu wypadku przy pracy, może być utożsamione z powzięciem wiadomości o pełnym rozmiarze szkody uzasadniającej przyznanie renty uzupełniającej."

Tę tezę powinien wziąć pod uwagę Sąd Rejonowy - Sąd Pracy przy ponownym rozpoznaniu sprawy.

Kierując się powyższymi względami Sąd Najwyższy uznał za uzasadnione zarzuty i wnioski rewizji nadzwyczajnej. Wskutek rażącego naruszenia prawa - art. 292 § 2 k.p. - Sąd Rejonowy oddalając powództwo pozbawił powoda możliwości dochodzenia roszczeń odszkodowawczych z tytułu choroby powstałej wskutek długoletniej pracy w kopalni pod ziemią w szczególnie trudnych warunkach.

Uwzględnieniu rewizji nadzwyczajnej nie stoi na przeszkodzie upływ terminu określonego w art. 421 § 2 k.p.c. Zaskarżony wyrok narusza bowiem także interes Rzeczypospolitej Polskiej. Pozbawienie pracownika możliwości uzyskania świadczeń odszkodowawczych z tytułu utraty zdrowia w wyniku szczególnego narażenia zawodowego pozostaje w sprzeczności z polityką socjalną naszego państwa.

=====